

Ostrygojad *Haematopus ostralegus*

Status. Nielicznie lęgowy, wyłącznie nad Wisłą, gdzie w roku 2020 wykazano 21 par. Regularnie spotykany w czasie przelotów wiosennych i jesiennych.

Środowisko. W latach 1975 - 2020 regularnie spotykany nad Wisłą (286 razy) i nieregularnie poza tą rzeką (39 razy). Poza Wisłą obserwowany głównie na piaszczystych brzegach dużych rzek (Bug, Pilica) oraz zbiorników retencyjnych – po 12 razy, ponadto na spuszczonej stawach (12 razy) oraz pojedyncze stwierdzenia na osadnikach ścieków, na betonowym chodniku w mieście oraz w czasie wysokiego przelotu.

Zmiany liczebności. W XIX wieku z terenu obecnego regionu ornitologicznego nie był wykazywany (Taczanowski 1882).

W latach 1957-1965, w czasie letniej migracji nad Wisłą powyżej Warszawy wykazano łącznie 9 oharów w 4 stwierdzeniach (Luniak 1971), a w trakcie letnich obserwacji w Pawłowicach w latach 1975-1985 gatunek ten był stwierdzany w 6 sezonach po 1-7 os. w każdym (Kot i in. 2017).

Zanim ostrygojady gniazdowały na Wiśle, były w latach 1975–1992 widywane nad tą rzeką 20 razy (średniorocznie 1,1 os.). Nad Bugiem i Pilicą pierwsze obserwacje były dokonane w roku 1986.

W latach 1975-2020 w całym regionie, włącznie z Wisłą odnotowano 581 ptaków w 325 spotkaniach, w tym poza Wisłą – zaledwie 39 razy (12%).

Przyczyny zmian liczebności. Wzrost liczebności tego nadmorskiego gatunku na Nizinie Mazowieckiej był niewątpliwie związany z kolonizacją śródlądzia wschodniej oraz północnej Europy. W ciągu dwóch ostatnich dekad ekspansja taka została zarejestrowana w Ukrainie, Białorusi, Litwie, Finlandii i Szwecji (Keller i in. 2020). Ostrygojady zasiedliły środkową Wisłę przypuszczalnie z kierunku południowo-wschodniego i wschodniego, na co może wskazywać 2-krotnie wyższa liczebność par lęgowych powyżej Warszawy w porównaniu z odcinkiem poniżej tego miasta.

Ostrygojad *Haematopus ostralegus* (fot. P. Głowacki).

Rozmieszczenie i liczebność ptaków lęgowych. Nad Wisłą, w okresie potencjalnie lęgowym (kwiecień-czerwiec) po raz pierwszy zauważono ptaka 13 V 1979 pod Kozienicami (K. Król) i tamże 25 VI 1981 (P. Nawrocki). Natomiast kolejne obserwacje dotyczą odcinka Wisły poniżej Warszawy: 5 i 6 VI 1987 w 2 miejscach, w tym pod Wyszogrodem ptaka silnie zaniepokojonego (Dombrowski i in. 1994). Pierwszy lęg wykazano w roku 1988 powyżej ujścia Pilicy i przypuszczalnie lęgową parę poniżej Warszawy (Bukaciński i in. 1994). Począwszy od roku 1993 (4 pary) ostrygojady gniazdowały nad Wisłą corocznie, stale zwiększając swoją liczebność: 998-1999: 7 par; a w roku 2009: 9-12 par (Bukaciński i in. 2017). Do roku 2017 wykazano dalszy wzrost liczebności do 12-20 par oraz w roku 2018 - 16 par, w tym 11 pomiędzy Dęblinem a ujściem Pilicy i 5 par poniżej ujścia Pilicy do Płocka, a w roku 2020 wykazano 17 par (D. Bukaciński, Ł. Wardecki i in.).

Nad Wisłą w okresie lęgowym obserwowano maksymalnie 8 os. – 5 VI 2011 na wysokości Wilczkowic (M. Molęda). Przypuszczalnie były to rodziny z sąsiednich stanowisk.

Ptaki na stanowiskach lęgowych obserwowano do końca sierpnia.

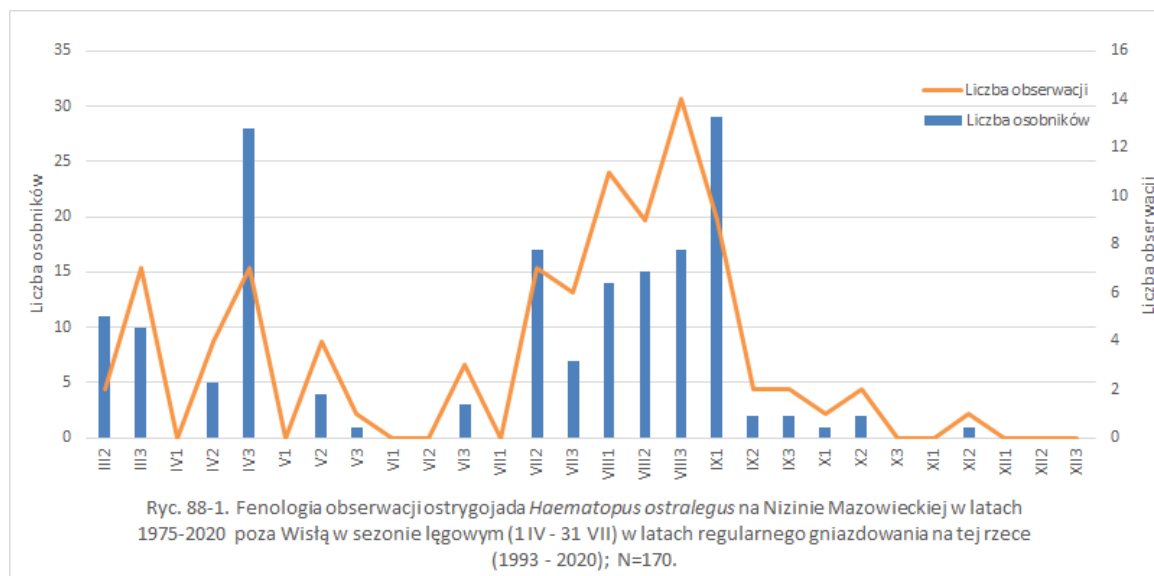
Ryc.88-1. Rozmieszczenie stanowisk ostrygojada *Haematopus ostralegus* na Nizinie Mazowieckiej w roku 2020 .

Wędrowniki. Pomijając obserwacje z sezonu lęgowego (kwiecień - lipiec) nad Wisłą w okresie regularnego gniazdowania ostrygojada na tej rzece (1993-2020), w latach 1975-2020 był obserwowany w regionie 92 razy w łącznej liczebności 170 os. (ryc. 88-1).

Nad Wisłą ostrygojady początkowo pojawiały się głównie w czasie letniej migracji. Zanim ostrygojady gniazdowały na Wiśle (1975 – 1992), były widywane nad tą rzeką w okresie 15 V – 8 IX, głównie w czasie letnich koczowań: 18 VII - 8 IX. Począwszy od roku 1993 (regularnego gniazdowania) widywane były tam corocznie od końca marca do września. Tokujące ptaki obserwowano bardzo wcześnie: 8 IV 2006 intensywnie tokująca para na wysokości Wróblki (A. Dombrowski). Nad Wisłą najwcześniej widziano jednego ptaka 30 – 31 III 2008 w Kobylnicy (A. Różycki i in.).

Poza Wisłą ostrygojady pojawiały się już w połowie marca, a najwcześniej był widziany 15 III 2004 – 10 os. w przelocie nad Rawą Mazowiecką (M. Mucha). Kolejnej obserwacji

wiosennej dokonano 22 III 2012 w w Kuligowie w ujściowym odcinku Bugu (E. Szczepankiewicz) oraz w Siedlcach 28 III 2014 (B. Golec) i nad Zb. Zegrzyńskim 31 III 1975 (M. Cieślak). Do roku 2020 nad tym akwenem widziany był łącznie 12 razy. Nad Bugiem pierwszej obserwacji dokonano 30 IV 1986 – 1 ad. koło wsi Gulczewo pod Wyszkiem (Chmielewski i in. 2004), a do roku 2020 widywany był nad tą rzeką 11-krotnie, głównie w Mołożewie i ujściowym odcinku (SKO, E. Szczepankiewicz).

Nad Pilicą ostrygojady widywano również od roku 1986: 15-18 IV pod Smardzewicami (J. Sosnowski), a nad Narwią – tylko raz w ujściu Wkry 16 IX 2007 (R. Kraska i inni). Na stawach rybnych rejestrowano również pojedyncze obserwacje: w Siedlcach, Gołębiówce, Rumoce, Raszynie, Walewicach i Jaktorowie, a tylko w Psarach poczyniono 2 spotkania. Również na Zb. Domaniów widziany był tylko raz.

Interesująca była obserwacja dokonana w mieście: 28 III 2014 jeden ptak wylądował na parkingu przy ruchliwym chodniku w centrum Siedlec (B. Golec).

Wiosną najwyższe liczebność zarejestrowano w 1. dekadzie kwietnia (ryc. 88-1).

Stadność. Wiosną obserwowano średnio 2,2 os. w czasie jednej obserwacji. Największe stada wiosenne obserwowano: w Arciechowie nad Zb. Zegrzyńskim 26 IV 2014 - 11 os. (E. Szczepankiewicz) i w Mołożewie nad Bugiem 21 IV 2014 - 12 os. (P. Chylarecki), ponadto wspomniane wcześniej bardzo wczesne stado 10 os. w trakcie wysokiego przelotu.

Okres przebywania. W okresie migracji wiosennej nie zanotowano dłuższego stacjonowania, a wyjątkowa była obserwacja ptaka w dniach 19-22 V 2020 na stawach w Raszynie (J. Zawadzki).

W okresie lęgowym poza Wisłą rejestrowano ostrygojady już w roku 1986 – 1 ad. 30 VI w Cuplu (A. Dombrowski), a łącznie w potencjalnym sezonie reprodukcyjnym, tj. w maju-czerwcu w latach 1975-2020 dokonano zaledwie 8 takich stwierdzeń - wyłącznie pojedynczych ptaków. Ptaki widywano nad Zb. Zegrzyńskim oraz na stawach rybnych w Walewicach i Jaktorowie, ponadto na wschodzie regionu w Gołębiówce pod Mrozami (A. Marczewski, M. Rycak, J. Gawroński, Ł. Matyjasiak i A. Dombrowski).

Przelot jesienny był znacznie rozciągnięty w czasie i przebiegał od lipca do połowy listopada. Nad Wisłą już na początku czerwca gromadziły się ptaki, które przypuszczalnie utraciły legi np. na wysokości Kozienic 5 VI 2011 widziano stado 8 ad. (M. Molęda).

Pierwsze migrujące ptaki na Wiśle przed rokiem 1993, czyli zanim rozpoczęły tu gniazdowanie, obserwowano 18 VII 1981 oraz 3 VIII 1984 pod Pawłowicami (SKO), a poza Wisłą: 12 VII 2015 – 5 os. nad Bugiem koło Zakręzia pod Wyszkowem (M. Twardowski). Dnia 16 VII 2001 obserwowano 4 ad. na stawach w Walewicach (R. Włodarczyk).

Najwyższe liczebności zarejestrowano w 1. dekadzie września (ryc. 88-1). Najpóźniejsze obserwacje jesienne: 7 X 2018 – 1 os. na stawach w Psarach (K. Ślusarski i inni); 11 X 2007 – 1 im. Na Zb. Zegrzyńskim (J. Krogulec i L. Lachmann); 11 XI 1990 – 1 os. na stawach w Siedlcach (Goławski 2014).

Stadność. Jesienią obserwowano średnio 1,7 os. w czasie jednej obserwacji. Największe stado jesienne zarejestrowano 8 IX 2005 – 18 os. nad Wisłą w Budzie Tarnowskiej (A. Bujanowicz). Ponadto obserwowano tylko raz stada 4 i 5 os.

Okres przebywania. Jesienią odnotowano 5 dłuższych postojów: 30 IX – 7 X -1 os. na stawach w Psarach (K. Ślusarski i inni); 8-14 VIII 1988 – 1 os. oraz 7-10 VIII 1990 nad Bugiem w Mołożewie (SKO Siedlce); 11-13 VIII 1995 – 2 os. nad Pilicą w Gostomi (P. Nawrocki) i 3-9 IX 2020 - 3 os. na stawach w Jaktorowie (J. Gawroński).

Odczyty obrączek czterech ptaków nad Wisłą wskazują na ich pochodzenie z lęgowisk na Ukrainie (Ł. Matyjasiak).

Streszczenie. Nielicznie lęgowy, wyłącznie nad Wisłą, gdzie w roku 2018 wykazano 16 par, a w roku 2020 – 21 par.

W latach 1975 - 2020 regularnie spotykany nad Wisłą (286 razy) i nieregularnie poza tą rzeką (39 razy).

Andrzej Dombrowski, Marek Keller

Literatura.

Bukaciński D., Keller M., Buczyński A., Bukacińska M. 2017. Awifauna lęgowa koryta środkowej Wisły w roku 2009 – zmiany liczebności i rozmieszczenia w ciągu ostatnich 36 lat. W: Keller M, Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły. M-ŚTO, Pionki, s. 31-98.

Dombrowski A., Nawrocki P., Krogulec J., Chmielewski S., Rzępała M. 1994. Awifauna bocznych odnóg Wisły środkowej w okresie lęgowym. Not. Orn. 35: 49-78.

Goławski A. 2014. Awifauna rezerwatu Stawy Siedleckie. W: Falkowski M. i in. (red.). Bogactwo przyrodnicze rezerwatu Stawy Siedleckie. Monografia przyrodnicza, Siedlce: 163-196.

Keller V., Herrando S., Vorisek P., *et al.* (ed.). 2020. European Breeding Bird Atlas 2. Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.

Kot H., Chmielewski S., Dombrowski A., Rzępała M., Szymkiewicz M., Walankiewicz. 2017. Przeloty ptaków wodno-błotnych Non-Paseriformes oraz szponiastych Accipitriformes i sokołowych Falconiformes w okresie letniej migracji na środkowej Wiśle koło Pawłowic w latach 1975-1985. W: Keller M, Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły. M-ŚTO, Pionki.

Luniak M. 1971. Ptaki środkowego biegu Wisły. Acta Ornithol. 13: 17-113.

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe. Kraków.